

Místo člověka
v asistivní
domácnosti

JIŘÍ RICHTER

I. Situace: Asistivní domácnost

II. Otázka: Jaké je místo člověka v asistivní domácnosti?

III. Předpoklady:

Technika je člověku prostředkem pro usnadnění nalezení štěstí a spokojenosti. Špatně uspořádaná domácnost má silně negativní psychické následky, dobře uspořádaná má pozitivní. Asistivní domácnost je na tom úplně stejně.

V centru domácnosti je člověk, případně více lidí. Aby byl člověk spokojený, musí mít naplněny základní lidské potřeby. Tyto a způsoby jejich uspokojení definoval Manfred Max-Neef, který pomocí nich hodnotí kvalitu nějakého výseku společnosti, např. města.

V tabulce jsou žlutě vyznačeny oblasti, kam zásadně zúčastněným stranám zasahuje asistivní domácnost.

Základní lidské potřeby	Formy uspokojení			
	Být (kvality)	Mít (věci)	Dělat (činy)	Interagovat (prostředí)
přežití	fyzické a duševní zdraví	jídlo, přístřeší, práce	jíst, oblékat se, odpočívat, pracovat	životní prostředí, sociální situace
ochrana	péče, adaptabilita, autonomie	sociální zabezpečení, zdravotnictví, práce	spolupracovat, plánovat, pečovat, pomáhat	sociální prostředí, bydliště
city	respekt, smysl pro humor, štedrost, smyslnost	přátelství, rodina, vztah s přírodou	sdílet, starat se o, milovat, vyjadřovat emoce	soukromí, intimní místa, kde lze být spolu
porozumění	schopnost kritiky, zvědavost, intuice	literatura, učitelé, zákony, politika, vzdělání	analyzovat, studovat, meditovat, zkoumat	školy, rodiny, univerzity, komunity
participace	vnímavost, smysl pro humor, oddanost	odpovědnosti, povinnosti, práce, práva	spolupracovat, nesouhlasit, vyjadřovat názor	asociace, strany, církve, sousedství
volný čas	imaginace, klid, spontaneita	hry, zábava, zklidnění mysli	fantazírovat, vzpomínat, relaxovat, bavit se	krajina, intimní prostory, místa, kde lze být sám
tvoření	imaginace, smělost, vynalézavost, zvědavost	schopnosti, dovednosti, práce, techniky	vynalézat, budovat, navrhovat, pracovat, skládat, interpretovat	místa pro vyjádření, workshopy, obecnost
identita	pocit sounáležitosti, sebevědomí, zásadovost	jazyk, náboženství, práce, zvyky, hodnoty, normy	poznávat sám sebe, růst, něčemu se zavázat	místa, kam patřím, prostředí každodennosti
svoboda	autonomie, vášeň, sebeúcta, sebevědomí, otevřená mysl	rovnoprávnost	nesouhlasit, vybírat si, riskovat, rozvinout uvědomnění	kdekoliv

Formy uspokojování pak existují v pěti různých módech:

Pozitivní

- 1) Škúdice - prohlašují, že uspokojí potřebu, ale ve výsledku ztěžují její uspokojení (pití sladkých nápojů)
- 2) Pseudouspokojitel - prohlašuje, že uspokojí potřebu, ale na její uspokojení nemá ve výsledku žádný vliv, může se časem vytratit (symboly statusu - např. šperky)
- 3) Inhibující uspokojitel - danou potřebu přehltní uspokojováním a tím ztíží uspokojení jiných potřeb (rozmazlování dětí)

Negativní

- 4) Singulární uspokojitel - uspokojuje jednu potřebu, na ostatní nemá vliv (rozdávání jídla chudým)
- 5) Synergický uspokojitel - uspokojuje jednu potřebu primárně a zároveň ještě některé další (vytváření pracovních míst)

V asistivní domácnosti je třeba dbát na to, aby se nevyskytovaly ty „špatné“ módy uspokojování základních lidských potřeb, tedy módy 1-3.

Nyní si načrtne příklady způsobů, jakými by mohla asistivní domácnost (AD) základní lidské potřeby uspokojovat dobře a jak špatně. Podstatné je, že nejde pouze o potřeby obyvatele AD, ale všech stran, které s AD přicházejí do styku.

Potřeba	Špatné uspokojení	Dobré uspokojení
Ochrana - péče, adaptabilita, autonomie	<p>Mód 1: Autonomie domácnosti se ukáže jako lichá, protože je AD špatně zabezpečená - dům napadne hacker, někdo ukradne citlivá data.</p> <p>Mód 2: Špatná navázanost na pečovatelský a zdravotnický systém</p> <p>Mód 3: Rodina obyvatele zanedbává vztahy, protože je opečovávan technickou a systémem</p>	<p>Mód 4: AD dává obyvateli individualizovanou péči, protože je v pravidelném kontaktu se svým lékařem.</p> <p>Mód 5: Obyvateli je poskytnut vhodný interface, který mu umožňuje si snadno zařídit různé věci - nákupy, kontakt s rodinou atd.</p>
Ochrana - spolupracovat, plánovat, pečovat, pomáhat	<p>Mód 1: AD je postavena tak, že např. neumožňuje chovat domácí zvíře. Nebo neumožňuje rodině se starat o obyvatele.</p> <p>Mód 2: AD slibuje, že obyvateli umožní se aktivně zapojit do komunity (např. přes internet do komunity lidí v podobné situaci), ale tato možnost se ukáže jako v praxi nefunkční - např. komunita není aktivní.</p> <p>Mód 3: AD sama potřebuje péči, aby obyvatele uspokojila a zatáhne ho do samoučelnosti a neurotismu (obdoba neustálého kontrolování mailové schránky)</p>	<p>Mód 4:</p> <p>Mód 5:</p>
City - přátelství, rodina, vztah s přírodou	<p>Mód 1: AD je vnímána jako náhrada vztahů („o člověka je dobře postaráno“)</p> <p>Mód 2: X</p> <p>Mód 3: X</p>	<p>Mód 4:</p> <p>Mód 5:</p>
City - soukromí, intimní místa, kde lze být spolu	<p>Mód 1: AD je dodána takovým způsobem, že je nemožné si domácnost esteticky upravit.</p> <p>Mód 2: AD nabízí perfektní prostředí pro návštěvy, ale ty jsou znemožněny např. podobou přístupové cesty.</p> <p>Mód 3: AD se stane světem svého obyvatele, který už nemá důvod chodit ven.</p>	<p>Mód 4: AD není postavena dotěrně, má např. „mód samoty“, tzn. lze ji vypnout třeba při večeři při svíčkách.</p> <p>Mód 5:</p>
Participace - spolupracovat, nesouhlasit, vyjadřovat názor	<p>Mód 1: AD rozhoduje za obyvatele, některá nebo všechna rozhodnutí není možné rozporovat</p> <p>Mód 2: AD se obyvatele ptá na jeho názor - formou kalibrace, úprav nastavení apod., ale tyto jsou příliš složité, takže je obyvatel po čase začíná ignorovat. Také se může stát, že nebyly brány v potaz požadavky obyvatele na AD při nastěhování nebo byly špatně zpracovány.</p> <p>Mód 3: X</p>	<p>Mód 4: AD je postaven transparentně, tedy jeho obyvatel vždy ví, co se v AD děje a může zasáhnout. Např. kvalitní uživatelská podpora.</p> <p>Mód 5:</p>

Volný čas - krajina, intimní prostory, místa, kde lze být sám	<p>Mód 1: Obyvatel v AD nenalézá soukromí, má pocit, že je sledován.</p> <p>Mód 2:</p> <p>Mód 3: AD dává obyvateli možnosti být sám, zabavovat se, což ho může příliš pohlitit (přestane se např. zajímat o ostatní lidi)</p>	<p>Mód 4:</p> <p>Mód 5:</p>
Identita - místa, kam patřím, prostředí každodennosti	<p>Mód 1: Obyvatel AD si nikdy nezvykne na všudypřítomnost techniky. Např. je příliš složitá na ovládání, vydává obtěžující zvuky.</p> <p>Mód 2: X</p> <p>Mód 3: X</p>	<p>Mód 4: V AD jsou umožněny úpravy, stěhování nábytku, AD není tak složitá, aby si na ni obyvatel nedokázal zvyknout.</p> <p>Mód 5: Prvky AD jsou instalovány do domácnosti, kde obyvatel už dlouho předtím bydlel.</p>
Svoboda - kdekoliv	<p>Mód 1: Obyvatel sice může být kdekoliv, opustit domácnost apod., ale vadí mu, že je stále sledován.</p> <p>Mód 2:</p> <p>Mód 3: X</p>	<p>Mód 4: Obyvatel AD vnímá jako osvobození od např. nutnosti být v nemocnici.</p> <p>Mód 5:</p>